

ДОСЛІДЖЕННЯ АРДАНІВСЬКОГО ГОРОДИЩА У 2011 р.

Інформацію про укріплене поселення, що займає верхівку гори Богуслав на північно-східній окраїні с. Арданово Іршавського р-ну Закарпатської обл., до наукової літератури введено Т. Легоцьким у 70-х рр. ХІХ ст. У 1954 р. з метою встановлення часу існування пам'ятки та її культурної атрибуції тут працювала експедиція Закарпатського краєзнавчого музею (К.В. Бернякович), у 1958 і 1962 рр. — Західноукраїнська експедиція Державного Ермітажу (Г.І. Смірнова), а в 1991 р. — експедиція Ужгородського державного університету

(О.В. Дзембас). У результаті проведених робіт городище було зараховане до кола гальштатських старожитностей.

У квітні 2011 р. додаткові дослідження у с. Арданово здійснено експедицією Ужгородського національного університету. Топографічна зйомка уточнила конфігурацію (підвальна 700 × 350 м) і площу пам'ятки — 25 га. З трьох боків — з півночі, сходу та півдня — поселення оточене валом, із заходу — природним обривом. Найбільш виражений насип валу на півночі та сході, де його висота від сучасної по-

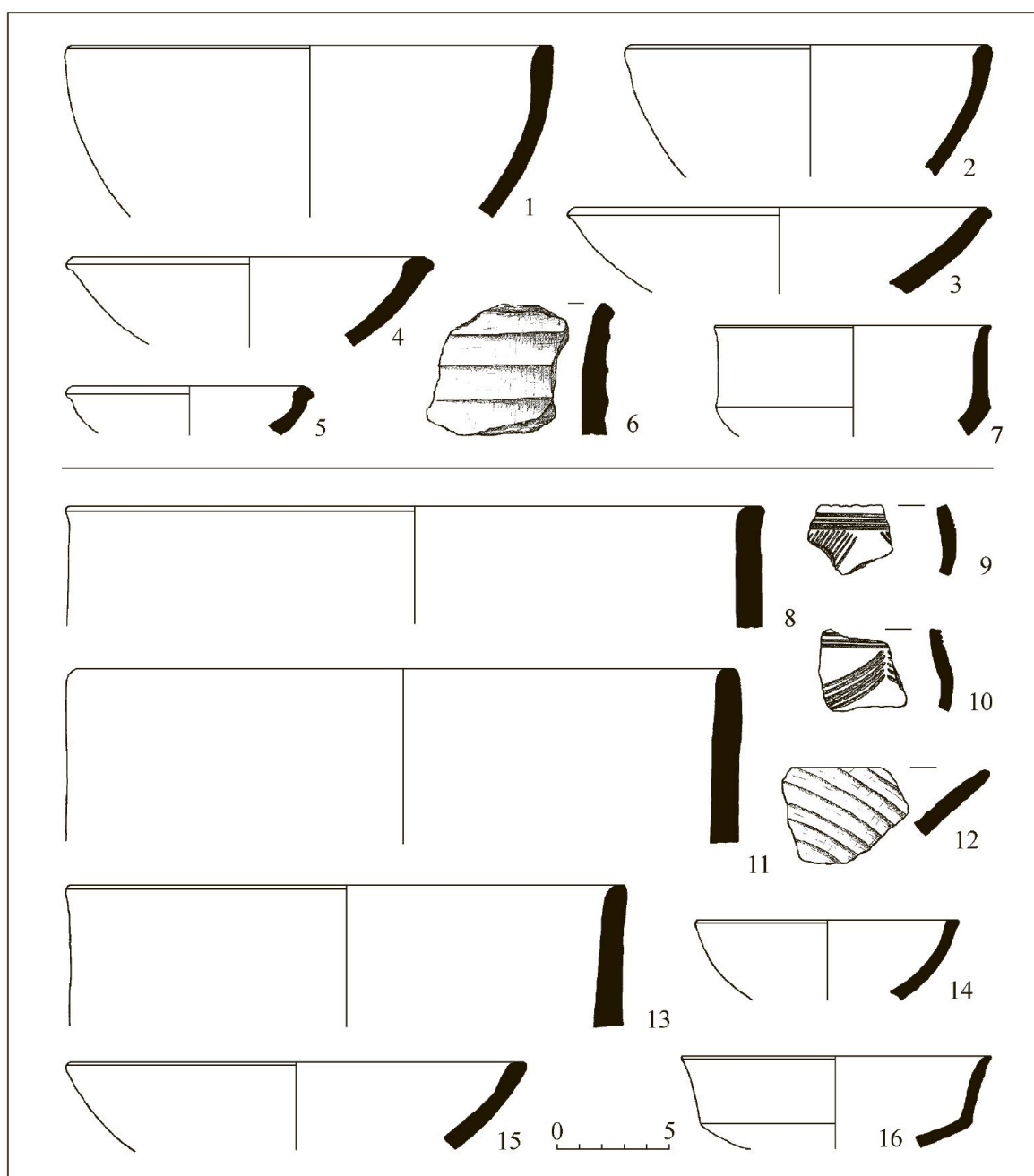

Рис. 1. Арданово (уроч. Богуслав). Знахідки: 1—7 — кераміка з шурфа; 8—16 — підйомний матеріал з території городища

верхні сягає 2 м. Крім цього, відмічаємо наявність на городищі дев'яти входів.

У північній частині пам'ятки було закладено шурф площею 20 м². Культурний шар, потужністю 0,55—0,65 м, представлений однорідною глиною світло-коричневого кольору. Материк — андезитова скеля. На ділянці шурфу виявлено 130 дрібних фрагментів кераміки, переважно з глибини 0,2—0,3 м (рис. 1, 1—7). Також значну кількість уламків ліпного посуду знайдено в коріннях вигорнутих буревіями дерев (рис. 1, 8—16). Отримані керамічні матеріали дозволяють розділити посуд пам'ятки на кухонний і столовий.

Перша група посуду представлена виключно уламками горщиків. Виготовлені вони із глиняної маси з домішками крупного шамоту, рідше жорстви. Колір — світло-коричневий, по-

маранчевий або вохристий. Здебільшого ця кераміка погано обпалена, з милистою поверхнею (рис. 1, 8, 11, 13).

Друга група посуду відзначається якіснішим виготовленням. Вона зроблена із добре відмудленої глини з домішками дрібного шамоту. Зовнішня поверхня, а інколи і внутрішня, вкрита чорним лощенням. Асортимент цієї групи представлений фрагментами амфор (рис. 1, 6, 9—10), мисок (рис. 1, 1—5, 12, 14—15) і черпаків (рис. 1, 7, 16).

Керамічний матеріал укріпленого поселення характеризує класичний етап культури Гава (X—VIII ст. до н. е.). Водночас у місцевому шкільному музеї є уламки середньовічних кружальних горщиків XI ст. н. е., знайдені на території городища. Вони дозволяють віднести час існування пам'ятки до двох хронологічних періодів: гальштатського та середньовічного.

В.В. Мойжес

ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОШАРОВОГО ПОСЕЛЕННЯ В УЖГОРОДІ-ГОРЯНАХ

Горянське поселення розташоване на північно-східній околиці м. Ужгорода в уроч. Ротонда. Його площа становить понад 1 га, в плані трикутної конфігурації. У найвищій частині урочища в XII ст. побудовано церкву-ротонду — першу кам'яну сакральну споруду Закарпаття. Завдяки цьому в науковій літературі пам'ятка визначена як одне з можливих місць локалізації слов'янського городища (града Унг) IX ст.

Захоплення укріплення угорцями відображено в праці анонімного хроніста угорського короля Бейли III (1172—1196 рр.). Однак під час розкопок 2007—2009 рр. експедицією Ужгородського національного університету слідів заселення урочища в VIII—XI ст. не виявлено. Для уточнення хронології пам'ятки в 2012 р. дослідження поселення в Ужгороді-Горянах було продовжено.

Траншея 4 (2 × 20 м) закладено в південно-західній частині пам'ятки, а на підвищеній ділянці урочища — шурф 4 (2 × 2 м).

Знайдений у ході розкопок інвентар належить до п'яти хронологічних груп. Матеріали трьох ранніх залягали на глибині 0,4—0,6 м від сучасної поверхні.

Першу групу становлять обсидіанові нуклеуси, відщепи та кераміка доби неоліту (рис. 1, 18—25). Посуд представлено фрагментами товстостінних горщиків і мисок коричневого кольору, виготовлених з добре відмуденого глиняного тіста зі значними домішками крупного шамоту, а також тонкостінних сферичних посудин і чаш на невеликому піддоні сірого чи охристого кольору, в тісті яких простежуються домішки дрібного шамоту та полови.

До другої групи належить незначна кількість бічних фрагментів гальштатських посудин, деякі з яких оздоблені канелюрами (рис. 1, 17).

Третя група представлена фрагментами ліпних горщиків і кружальних сіроглиняних посудин III—IV ст., окремі фрагменти яких орнаментовані штампованим декором (рис. 1, 12—15). До пізньоримського горизонту належить і залізний ніж (рис. 1, 16).

Верхній шар (до 0,4 м від сучасної поверхні) значною мірою знищений оранкою. У ньому виявлено фрагменти кружальних горщиків зі складним профілюванням вінців. Посуд виготовлено якісно, з добре відмуде-